

PROJEKSİYON

İHRACAT (2020): EN YÜKSEK ÇEYREK DÖNEM İHRACATI YAPILDI

COVID-19 pandemi sürecinin de etkisiyle zorlu bir dönemden geçip, adeta teste tabi tutulan küresel ticaret, 2020 yılında da Türk ihracatçısının hedefe odaklanmasını engelleyemedi. "Sıra dışı bir yıl" olarak değerlendirilen 2020 yılının tamamında 169.5 milyar dolarlık ihracat yapan Türkiye, Aralık ayında ise tüm zamanların en yüksek aylık ihracatına imza atarak, sıra dışı yılı başarılı bir ivme ile kapattı. Aralık ayı ihracatı 2019'un aynı ayına göre yüzde 16 artışla 17 milyar 844 milyon doları bulurken söz konusu rakam tüm zamanların en yüksek aylık ihracat rakamı oldu. Yeni tip koronavirüs (COVID-19) salgınının sağlık alanında yarattığı risk ve kayıpların yanında, sosyal yaşantıdan ekonomik hayata kadar pek çok açıdan derin etkiler bıraktığı bir dönemde ihracatta gösterilen kararlı duruş aynı zamanda en yüksek çeyrek dönem ihracatına (51.2 milyar dolar) imza atılmasını sağladı.

Küreselde ticaret hacmi düştü

Türkiye'nin ihracatına gösterdiği kararlı duruşu küresel gerçekleştirmeler üzerinden değerlendiren analistler, küresel ticarete 2020 yılında yaşanan nominal düşüş oranının yüzde 11.7 olarak tahmin edildiğini vurguluyor. Reel olarak ise 2010-2019 döneminde ortalama yüzde 3.8 büyüyen dünya ticaret hacminin 2020 yılında yüzde 9.2 daralmasının beklendiği ifade ediliyor. Gelecek yıla ilişkin tahminlere göre küresel ekonomi ve ticarete toparlanma beklenmekle birlikte

genel olarak 2019 yılındaki salgın öncesi seviyelere ulaşamayacak. Tüm bu tespitler ışığında dünya ekonomisinin 2021 yılında yüzde 5.2 büyüyeceği öngörülüyor.

İhracat ilk defa bir çeyrekte 50 milyar doları aştı

Türkiye, 2020'de gerçekleştirdiği 169.5 milyar dolarlık ihracatla Orta Vadeli Program'da (OVP) 2020 yılı için hedeflenen 165.9 milyar dolar ihracat hedefini ise aşmış durumda. Hatırlanacağı üzere yılın ikinci çeyreğinde pandeminin etkisiyle ihracat 32.4 milyar dolara kadar inip, sert bir düşüş yaşamıştı. Yılın üçüncü çeyreğinde ise bir önceki çeyreğe göre yüzde 33.8 ile hızlı bir toparlanma yaşayan ihracat, anılan dönemde 43.3 milyar dolara çıktı. Türkiye açısından asıl sıçrama ise yılın son çeyreğinde yapıldı ve ilk defa bir çeyrekte ihracat 50 milyar doları aştı. Burada dikkat çeken ayrıntılardan birinin de "rağmenlere rağmen" ihracatta bu ivmenin yakalanmış olması. Türkiye'nin en büyük ticaret ortağı Avrupa Birliği'nde salgında ikinci dalganın yaşandığı ve kısıtlama tedbirlerinin alındığı yılın son çeyreğinde ihracatın bir önceki çeyreğe göre yüzde 18.4, 2019 yılının son çeyreğine göre ise yüzde 6.7 artmasıydı. Tüm bu pozitif birleşenler bir araya gelince yılın son çeyreğinde ihracat 51.2 milyar dolarla en yüksek çeyrek dönem ihracatını görmüş oldu.

Hatırlanacağı üzere Türkiye'nin 2019 yılında küresel ihracattan aldığı payı binde

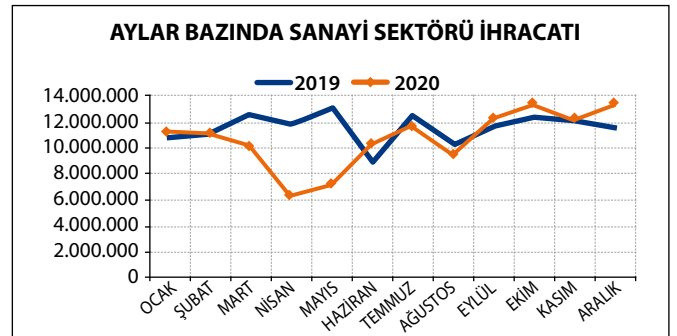
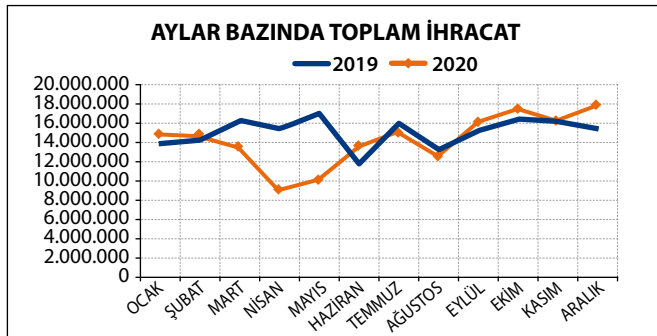
Hizmet ihracatı, 2020 yılının 10 ayında, 2019'un aynı dönemine göre yüzde 49.5 azalarak, 27.3 milyar dolara geriledi.

9,6'ya çıkararak Dünya Ticaret Örgütü verilerine göre 1948 yılından bu yana en yüksek seviyeyi yakalamıştı. Pandeminin etkilerinin derinden hissedildiği 2020 Ocak-Ekim döneminde ise verisi açıklanan ülkelerin toplam ihracatı içerisindeki payı ilk defa yüzde 1'i aşarak, yüzde 1.03 seviyesine çıkmıştı.

Nisan'da düşüşe geçen ithalatı karşılama oranı yeniden yükseldi

Türkiye'nin dış ticaretinde yakaladığı başarı kendisini ithalat noktasında da gösterdi. 2020 yılı Aralık ayı ithalatı 2019'un aynı ayına göre yüzde 11.7 artışla 22.4 milyar dolara çıktı. Ancak altın hariç aralık ayı ithalatı 20.3 milyar dolara düşüyor. Farklı bir ifadeyle 2020 yılı geneli ithalatı yüzde 4.3'lük artışla 219.4 milyar dolar olmakla birlikte bu göstergeden altın çıkarıldığında 194.2 milyar dolarlık ithalat söz konusu. Dolayısıyla ithalatta bir önceki yıla göre yüzde 2.4'lük düşüş yaşandı.

Öte yandan, koronavirüsün sert etkilerinin hissedildiği nisan ayında yüzde 66.2

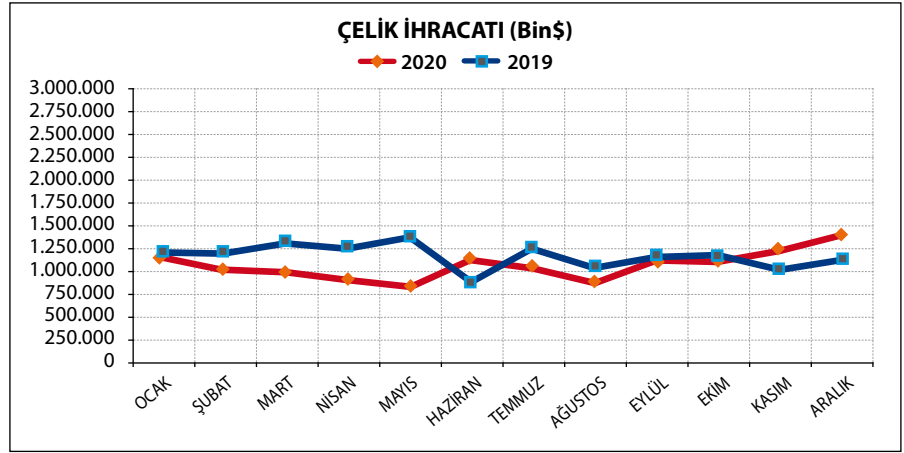

* Aylar bazında toplam ihracat grafiğinde 2020 yılı için TÜİK rakamları kullanılmıştır. / * Şubat ayı için TİM rakamı kullanılmıştır.

seviyesine kadar gerileyen ihracatın ithalatı karşılama oranı Aralık ayında yüzde 79.6'ya çıktı. Yine altın ticareti hariç tutulduğunda ise Nisan ayında yüzde 68.8'e kadar gerileyen ihracatın ithalatı karşılama oranı Aralık ayında yüzde 86.8'i gördü. Yıllık bazda ihracatın ithalatı karşılama oranı ise yüzde 85.8 seviyesini gördü. Son çeyrek itibarıyla da ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 89.4 seviyesindeydi.

İlk kez ihracat yapan firma sayısı artıyor

Türkiye'nin zorlu geçen 2020 yılı koşullarında önemli göstergelerden biri de ihracatçı sayısındaki artışın devam etmesi oldu. Söz konusu dönemde ihracatçı sayısını 2019'a göre yüzde 3.6 artırıp, 87 bin 400 işletmeye ulaşıldı. Yine Aralık ayında ihracatçı firma sayısı bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 7.5'lik artış kaydetti. Ayrıca 2020 yılında ilk defa ihracat gerçekleştiren firma sayısı da 18 bin 123'ü buldu. Öte yandan, 1 milyon doların üzerinde ihracat gerçekleştiren ihracatçı sayısı 2019'da 14 bin 481 iken, bu rakamın salgın koşullarına rağmen 14 bin 620'ye yükselmesi de ihracat hedeflerini korumak açısından kayda değer bir göstergedydi.

İthalatta cep telefonu ve tablet etkisi dikkat çekiyor

Türkiye'nin ithalatı ise 2020 yılının tamamında yüzde 4.3'lük artışla 219.4 milyar doları buldu. Anılan dönemde en fazla ithalat Çin'den yapıldı. Çin'i Almanya ve Rusya izledi. Yükselen ithalatı salgın şartlarının da etkisiyle cep telefonu ve tablet gibi elektronik ürün talebine bağlayan uzmanlar, yüksek teknoloji yatırımları ile orta vadede ithalatın düşüş eğilimine girebileceğine işaret ediyor. 2020 yılında en fazla ithalat yapılan faslı ise

2019'da olduğu gibi 29 milyar dolarla mineral yakıtlar oluşturdu. Bu faslı 26.6 milyar dolar ile kıymetli taşlar ve 25.3 milyar dolar ile kazan ve makinalar izledi. Aralık ayında altın ithalatı 2019 yılı aralık ayına kıyasla yüzde 45,4 artışla 2.1 milyar doları buldu. Altın ithalatı 2020 genelinde ise bir önceki yıla göre yüzde 123.5 gibi önemli bir artışla 11.3 milyar dolardan 25.2 milyar dolara ulaştı. Bu noktada, ithalatta kayda değer bir yer tutan altının, büyük oranda tasarruf ve yatırım amacıyla ithal edildiği uzmanların ortak kanısı.

Yabancı sermaye, şirket satın almaya devam etti

Uluslararası danışmanlık şirketi Kearney'in küresel doğrudan yabancı sermaye yatırımları raporuna göre, COVID-19 salgını etkisiyle küresel yabancı sermaye yatırımları 2020 yılında yüzde 33 düşüşle, 1.54 trilyon dolardan 1.03 trilyon dolara gerilerken, Türkiye'de yabancıların şirket satın alma hacmi yüzde 35 artışla 4.6 milyar dolara yükseldi. Raporda, 2021'de mevcut durumda önemli bir iyileşme olmayacağı, küresel doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının 1 trilyon dolar seviyesinde kalacağı, ancak 2022 yılında yeniden artışa geçeceği ve 1.17 trilyon dolara ulaşacağı tahmin edildi. Son 10 yılda dünyada en fazla doğrudan yabancı sermaye yatırımı 2.04 trilyon dolarla 2015 yılında yapılmıştı. 2016 yılında da yatırımlar ona yakın bir seviyede, 1.98 trilyon dolar olarak gerçekleşmişti.

Şirket satın almaları arttı

Kearney'nin her yıl yayınladığı "Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımı Güven Endeksi Listesine" göre yabancılar tarafından Türkiye'de

gerçekleştirilen şirket satın almalarının hacmi 2020 yılında yüzde 35 artarak 4.6 milyar dolara yükseldi. Bu tutar, 2019 yılında 3.4 milyar dolardı. Raporda, Türkiye'nin doğrudan yabancı sermaye yatırımları konusunda önemli avantajlara sahip olduğunun altı çizildi. Bunlar arasında, eşsiz coğrafi konumu sayesinde geniş bir coğrafya için lojistik hub görevi görmesi, güçlü imalat sanayi altyapısı ile katma değerli ürünlere odaklanabilme imkânı öne çıkıyor.

ABD'nin Çin'den tedariki azaltması Türkiye'ye yarar

Raporda, önümüzdeki dönemde Türkiye'ye yönelik doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını belirleyecek küresel trendler, COVID-19 salgını, ABD-Çin ilişkileri, Avrupa Birliği'nin "Yeşil Mutabakat"ı ve Çin'in "Kuşak ve Yol" inisiyatifi olarak sıralandı. Amerika'nın Çin'den gerçekleştirdiği tedariki azaltmayı planladığına işaret edilen raporda, bu durumun stratejik coğrafi konumu ve güçlü imalat sanayisi nedeniyle Türkiye'ye avantaj sağlayacağı belirtildi.

Kearney, Avrupa Birliği'nin iklim değişikliğine imzaladığı "Yeşil mutabakat"ta da dikkat çekti ve çevreci sanayilere yapılacak yatırımın Türkiye'nin Avrupa pazarından aldığı payı artıracacağını vurguladı. Raporda, Çin'in "Kuşak ve yol" inisiyatifi kapsamında 16 Orta ve Doğu Avrupa ülkesine yatırım yaptığı ve Türkiye'nin "Orta koridorda" konumlanması durumunda Çin'den yatırım çekebileceğini kaydetti.

Kearney, daha fazla doğrudan yabancı sermaye yatırımı çekmek için Türkiye'ye önerilerde de bulundu. Ekonomi yönetiminin hedeflediği enflasyonla mücadele programını kararlılıkla sürdürmek ve finansal istikrarı sağlamak bu önerilerin başında geliyor. Fiyat istikrarı ve ekonomik güven ortamının sağlanmasının doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını olumlu etkileyeceği vurgulanıyor. Araştırmaya sonuçları, yüksek ve oynak enflasyonun maliyetlerle ilgili yarattığı belirsizlik nedeniyle, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını olumsuz etkileyen faktörler arasında olduğunu gösteriyor.

Çalışan Kişi Başına Üretim Önceki Yıla Göre Değişim (Ortalama) (İmalat Sanayi Seçilmiş Sektörler)

İktisadi Faaliyet Kolu	2017	2018	2019
Toplam sanayi	6,18	-0,5	0,67
Madencilik	5,83	1,11	6,75
İmalat	6,4	-1,37	0,16
Gıda ürünleri	5,53	3,02	-0,13
İçecek	5,76	5,01	-0,34
Tütün	-5,56	-2,55	-10,51
Tekstil	4,48	-0,1	2,44
Giyim	3,29	-1,98	-0,19
Kayıtlı medya basım çoğaltma	6,65	2,92	5,42
Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol	-3,5	-17,26	26,53
Kimyasal	4,09	1,85	-4,15
İlaç-eczacılık	-0,09	0,96	9,47
Kauçuk ve plastik	7,42	-0,42	-1,41
Diğer metalik olmayan mineral	7,59	-3,5	-2,94
Ana metal sanayi	3,94	-4,22	-8,63
Fabrikasyon metal	9,39	-4,19	5,38
Elektrikli	6,06	-4,79	3,13
Makine ve ekipman	6,12	-3,71	-2,43
Motorlu kara taşıtı-treyler	12,23	-5,27	-2,88
Diğer ulaşım araçları	11,02	3,42	7,6
Mobilya	14,1	-5,91	3,18
Diğer	-0,45	-4,55	-4,75
ELEKTRİK-GAZ-BUHAR	-3,3	0,35	1,92

Sanayi Kapasite Kullanım Oranı

Aylar	2018	2019	2020
Ocak	78,2	74,4	75,5
Şubat	77,8	74,0	76,0
Mart	77,8	74,3	75,3
Nisan	77,3	75,0	61,6
Mayıs	77,9	76,3	62,6
Haziran	78,3	77,1	66
Temmuz	77,1	76,2	70,7
Ağustos	77,8	76,6	73,3
Eylül	76,2	76,3	74,6
Ekim	75,4	76,4	
Kasım	74,1	77,2	
Aralık	74,1	77,0	

Sağlık Hizmeti Amacıyla Türkiye'ye Gelen Kişi Sayısı

	Kişi Sayısı		Gelir* (Bin ABD Doları)
	Yabancı	Toplam	
2015	260.339	360.180	638.622
2016	251.809	377.384	715.438
2017	326.709	433.292	827.331
2018	437.925	551.748	863.307
2019	560.520	662.087	1.065.105

*Gelir: Yabancı ülke vatandaşı + TC vatandaşı sağlık turistleri + Türkiye'deyken sağlık hizmeti alanlardan elde edilen gelir.

GSYH Sonuçları I. Çeyrek (Ocak-Mart 2020)

Yıl	Çeyrek	Cari fiyatlarla (Milyon TL)	Değişim (%)
2018	Yıllık	3.724.386	2.8
	I	790.113	7.4
	II	890.436	5.6
	III	1.026.649	2.3
2019	Yıllık	4.280.381	0.9
	I	922.000	-2.3
	II	1.022.646	-1.6
	III	1.145.880	1.0
2020	Yıllık	1.071.098	4.5
	IV	1.189.855	6.0

Yıllara Göre Büyüme Oranları (%)

2002	6.4
2003	5.6
2004	9.6
2005	9.0
2006	7.1
2007	5.0
2008	0.8
2009	-4.7
2010	8.5
2011	11.1
2012	4.8
2013	8.5
2014	5.2
2015	6.1
2016	3.2
2017	7.5
2018	2.8
2019	0.9

Yıllara Göre Kişi Başı Milli Gelir (Dolar)

2002	3.581
2003	4.698
2004	5.961
2005	7.304
2006	7.906
2007	9.656
2008	10.931
2009	8.980
2010	10.560
2011	11.205
2012	11.588
2013	12.480
2014	12.112
2015	11.019
2016	10.883
2017	10.616
2018	9.693
2019	9.127

2020 Eylül Ayına Ait Kurulan ve Kapanan Şirketler

İlan Türü	Şirket Türü	Eylül 2020	Ağustos 2020	Bir Önceki Aya Göre Değişim (%)	Eylül 2019	Bir Önceki Yılın Aynı Ayına Göre Değişim (%)
Kurulan	Şirket	10.603	9.352	13,38	7.696	37,77
	Kooperatif	161	144	11,81	109	47,71
	Ger.Kişi Tic.İşl.	2.745	2.772	-0,97	2.058	33,38
Tasfiye	Şirket	1.218	884	37,78	235	418,30
	Kooperatif	65	27	140,74	12	441,67
Kapanan	Şirket	1.470	1.241	18,45	1.165	26,18
	Kooperatif	112	64	75,00	68	64,71
	Ger.Kişi Tic.İşl.	1.561	1.121	39,25	1.273	22,62

2020 Eylül Ayı Şirket Türlerine Göre Şirket Kuruluşları

		Şirket Türleri				Genel Toplam
		Anonim	Kollektif	Limited	Kooperatif	
Temmuz 2020	Sayı	1.346		8.856	192	10.394
	Sermaye (TL)	742.082.899		3.629.122.100		4.371.204.999
Ağustos 2020	Sayı	1.259	3	8.090	144	9.496
	Sermaye (TL)	4.898.994.305	1.150.000	3.144.466.000		8.044.610.305
Eylül 2020	Sayı	1.404	1	9.198	161	10.764
	Sermaye (TL)	1.448.019.017	100.000	3.845.142.800		5.293.261.817
2020 Toplam	Sayı	9.986	9	63.917	1.121	75.033
	Sermaye (TL)	12.062.648.350	2.420.000	24.214.369.250		36.279.437.600

Mevsim Etkisinden Arındırılmamış Temel İşgücü Göstergeleri (15+ Yaş) (Bin Kişi) (Eylül 2019, Eylül 2020)

	Toplam		
	2019	2020	Fark
15 ve Daha Yukarı Yaşta (Bin)			
Nüfus	61.675	62.834	1.159
İşgücü	33.006	31.724	-1.282
İstihdam	28.440	27.707	-733
Tarım	5.482	5.132	-350
Sanayi	5.546	5.517	-29
İnşaat	1.573	1.739	166
Hizmet	15.839	15.319	-520
İşsiz	4.566	4.016	-550
İşgücüne dahil olmayanlar	28.668	31.110	2.442
İşgücüne katılma oranı	53.5	50.5	-3.0
İstihdam oranı	46.1	44.1	-2.0
İşsizlik oranı	13.8	12.7	-1.1
Tarım dışı işsizlik oranı	16.4	14.9	1.5

Tablodaki rakamlar yuvarlamalardan dolayı toplamı vermeyebilir.

Ana Harcama Gruplarına Göre TÜFE ve Değişim Oranları (%) (Kasım 2020)

Ana Harcama Grupları	Harcama Grubu Ağırlıkları	Bir Önceki Aya Göre Değişim Oranı (%)	Bir Önceki Yılın Aralık Ayına Göre Değişim (%)	Bir Önceki Yılın Aynı Ayına Göre Değişim (%)	On İki Aylık Ortalamalara Göre Değişim (%)
TÜFE	100,00	2,30	13,19	14,03	12,04
Gıda ve alkolsüz içecekler	22,77	4,16	17,64	21,08	13,04
Alkollü içecekler ve tütün	6,06	0,00	0,67	0,67	19,80
Giyim ve ayakkabı	6,96	1,46	2,96	0,99	6,19
Konut	14,34	1,05	8,86	9,12	12,44
Ev eşyası	7,77	1,69	14,09	14,22	9,42
Sağlık	2,80	0,80	15,77	16,25	14,13
Ulaştırma	15,62	4,51	18,00	18,67	11,38
Haberleşme	3,80	0,12	4,89	5,19	4,10
Eğlence ve kültür	3,26	1,53	10,36	10,24	6,68
Eğitim	2,58	-0,19	6,87	7,00	11,15
Lokanta ve oteller	8,67	1,13	12,14	12,59	12,12
Çeşitli mal ve hizmetler	5,37	1,14	28,88	29,42	21,37

Teknoloji Düzeyine Göre Üretimden Satışların Payı 2014 - 2018 (%)

Teknoloji Düzeyi	2014	2015	2016	2017	2018	Değişim	Pay
Düşük	38.7	38.5	38.5	36.0	35.0	-10.4	-4.1
Orta-düşük	34.6	33.5	33.0	34.8	35.9	6.7	2.3
Orta-yüksek	23.7	24.8	25.2	26.0	26.1	10.1	2.4
Yüksek	3.0	3.2	3.3	3.2	3.0	-16.6	-0.6

İllerde Kişi Başı GSYH (2017)

	TL		USD		
	TL	USD	TL	USD	
Türkiye	38.680	10.602	Zonguldak	27.662	7.582
İstanbul	65.041	17.827	Kırşehir	27.476	7.531
Kocaeli	64.659	17.723	Samsun	27.272	7.475
Ankara	52.000	14.253	Çankırı	27.127	7.435
Tekirdağ	47.479	13.014	Sivas	26.861	7.362
İzmir	45.034	12.344	Aksaray	26.622	7.297
Bursa	43.707	11.980	Nevşehir	25.930	7.107
Bilecik	43.230	11.849	Hatay	25.846	7.084
Yalova	42.117	11.544	Afyonkarahisar	25.725	7.051
Eskişehir	40.639	11.139	Niğde	25.006	6.854
Bolu	40.202	11.019	Çorum	24.897	6.824
Kırklareli	38.619	10.585	Elazığ	24.348	6.674
Antalya	38.408	10.528	Bartın	24.188	6.630
Çanakkale	38.292	10.496	Osmaniye	23.760	6.513
Muğla	37.461	10.268	Sinop	23.629	6.477
Sakarya	36.314	9.954	Ardahan	23.292	6.384
Denizli	35.745	9.797	Erzurum	23.122	6.338
Manisa	35.367	9.694	Kahramanmaraş	22.968	6.295
Karaman	35.344	9.688	Yozgat	22.886	6.273
Düzce	33.857	9.280	Malatya	22.546	6.180
Tunceli	33.846	9.277	Iğdır	22.248	6.098
Kayseri	33.027	9.053	Giresun	22.238	6.095
Artvin	32.486	8.904	Kilis	22.064	6.048
Rize	32.149	8.812	Ordu	21.867	5.994
Balıkesir	32.127	8.806	Bayburt	21.247	5.824
Erzincan	31.990	8.768	Gümüşhane	20.923	5.735
Kırıkkale	31.879	8.738	Kars	20.276	5.558
Burdur	31.694	8.687	Tokat	20.171	5.529
Edirne	31.551	8.648	Mardin	19.758	5.416
Uşak	31.487	8.630	Bingöl	19.205	5.264
İçel	31.151	8.538	Şırnak	18.878	5.174
Trabzon	30.789	8.439	Adıyaman	18.706	5.127
Karabük	30.658	8.403	Diyarbakır	18.251	5.003
Konya	30.461	8.349	Hakkari	17.805	4.880
Isparta	29.797	8.167	Batman	16.943	4.644
Kütahya	28.471	7.804	Siirt	16.607	4.552
Adana	28.221	7.735	Muş	16.131	4.422
Kastamonu	28.188	7.726	Bitlis	15.536	4.258
Aydın	28.072	7.694	Şanlıurfa	14.185	3.888
Gaziantep	27.933	7.656	Van	14.080	3.859
Amasya	27.810	7.623	Ağrı	12.729	3.489